

Potkali jsme se jednoho jasného, větrného rána v Provence. Seděl jsem před kavárnou v Saint-Rémy a v pobledlém světle pozoroval kmeny holých platanů. Číšník, který mi donesl kávu, postával ve dveřích. Ve své obnošené červené vestě vypadal, že tuhle práci dělá celý život. Občas potáhl z cigarety. Jednou zamával jakémusi děvčeti na zadním sedadle mopedu, co prorachotil kolem. Vypadalo to jako z nějakého starého filmu z mého dětství. I když moped dávno zmizel, číšník se ještě chvíli usmíval. Pomyslel jsem na kliniku, a jak se jim tam už třetí týden beze mě daří. Pak jsem se znovu podíval na číšníka. Výraz v jeho obličejí byl teď nepřístupný a pohled prázdňý. Říkal jsem si, jaké by to bylo žít jeho život namísto svého.

Z Martijna van Vlieta jsem uviděl nejprve šedou kšticí, jel v červeném peugeotu s bernskou poznávací značkou. Pokoušel se zaparkovat, místa měl dost, přesto se mu to nedařilo. Parkoval nešikovně, bojácně a nejistě, což se nehodilo k jeho mohutné postavě. Vystoupil z auta a sebejistě si to namířil přes silnici, proplétal se hlučným provozem a blížil se ke kavárně. Přeměřil si mě skeptickým pohledem tmavých očí a vešel dovnitř.

Tom Courtenay, pomyslel jsem si, to je přece herec Tom Courtenay z filmu *Osamělost přespolního běžce*. Přinejmenším ho něčím připomínal. A vlastně mu vůbec podobný nebyl. Připomínal ho chůzí a pohledem – způsobem, jakým vnímal svět a sebe v něm. Ředitel vysokoškolské koleje Toma Courtenaye nenávidí, nenávidí vytáhlého čahouna s vychytralým pohledem, ale potřebuje ho, potřebuje eso v rukávu, které vytáhne na závodech s konkurenční vysokou školou, zaskočí ostatní běžeckou hvězdou. A tak

smí Tom Courtenay v době vyučování trénovat a běhat. Běhá a utíká podzimmně zbarveným listím, kamera sleduje detailně obličej, který se blaženě usmívá. Nastává dlouho očekávaný den, Tom Courtenay se rozeběhne a všem uteče, soupeři jsou ohromení, jako by zkameněli, Courtenay vbíhá do cílové rovinky, velký záběr na ředitele se sádelnatým obličejem, leskne se očekáváním velkého triumfu, zbývá sto metrů do cíle, zbývá padesát metrů, tady je, tady běží Courtenay, jenomže najednou zpomaluje, obrovské vzrušení, vzrušení stoupá, on opravdu zpomaluje, přibrzdí, zastaví se úplně, nevěřící výraz ředitelovy tváře, teď mu to došlo, mladík ho má v hrsti, toto je pomsta za šikanu, Courtenay si dřepne na zem, roztáhne nohy a protřásá svaly, nohy by rády běžely, soupeř ho míjí a proběhne cílem, Courtenay se triumfálně ušklíbne. Toužil jsem ten vítězný úšklebek vidět opakovaně, chodil jsem do kina v poledne, odpoledne, večer i na sobotní promítání.

Úšklebek by se hodil i k tváři tohoto muže, říkal jsem si v duchu, když se Van Vliet objevil a nakonec se usadil u vedlejšího stolku. Zastrčil cigaretu mezi zuby, dlaní chránil před větrem ohnivý plamínek ze zapalovače. Kouř zadržoval dlouho v plicích. Vyfoukl a podíval se na mě, překvapilo mě, jak něžné má oči.

„Froid,“ řekl a přitáhl si bundu těsně k tělu. „Le vent.“ Řekl to s úplně stejným přízvukem, jakým bych to vyslovil já.

„Ju,“ řekl jsem bernským nářečím, „kdo by to čekal. V lednu.“

Cosí v jeho pohledu se změnilo. Neměl radost, že narazil na Švýcara. Připadalo mi, že se vtírám.

„Holt ju,“ řekl teď, rovněž v nářečí, „takhle tu bejvá čas-tějč.“ Pohledem sklouzl k parkovišti na druhé straně sil-nice. „Nevidím žádnou švýcarskou poznávací značku.“

„Vůz jsem si pronajal,“ řekl jsem. „Zítřa pojedu do Ber-nu vlakem.“

Číšník mu přinesl pernod. Nějakou chvíli jsme nepromlu-vili. Kolem ještě jednou zaburácel moped s dívkou na zad-ním sedadle. Číšník jí zamával.

Položil jsem peníze na stolek a chystal se k odchodu.

„Taky se vracím zítřa,“ řekl teď Van Vliet. „Mohli by-chom jet společně.“

To bylo to poslední na světě, co bych od něho čekal. Po-znal to na mně.

„Holt jen takovej okamžitej nápad,“ řekl, posmutněle se usmál a tím úsměvem prosil o odpuštění; teď to byl muž, který tak nešikovně zaparkoval. Takhle se usmíval i Tom Courtenay a pak se mu splnilo všechno, o čem kdy snil. Přiblížil rty k vysněným dívčíným ústům, které zděšeně ucukly. „*Just an idea, you know,*“ řekl Courtenay, „*and not much of an idea, either.*“

„Ju, proč ne,“ řekl jsem.

„Van Vliet,“ řekl, „Martijn van Vliet.“ Podal jsem mu ruku. „Herzog, Adrian Herzog.“

Ubytoval se tu jen na pár dní, řekl a po mírné pauze, kdy mu obličej zestárl a potemněl, dodal: „Vzpomínka na... na dřívější časy.“

Během naší společné cesty mi začal vyprávět svůj pří-běh. Bude to smutný příběh, příběh, který bolí. Měl jsem pocit, že plně nedocením jeho význam, že na to nemám. Měl jsem v té době co dělat sám se sebou.

Díval jsem se platanovou alejí, která vedla vzhůru, ven z městečka, a pozoroval jsem nevýrazné, jemné barvy zimní Provence. Přijel jsem, abych navštívil dceru, která pracovala na klinice v Avignonu. Dceru, která mě nepotřebovala, už dávno ne. „Ty jsi odešel předčasně ze zaměstnání? Ty?“ divila se. Doufal jsem, že se bude vyptávat, že bude vyzvídat. Ale pak se vrátil ze školy kluk, Leslie se rozčilovala, protože studentka, která měla kluka hlídat, měla zpoždění, Leslie spěchala do práce na noční a pak jsme spolu rozpačitě stáli na ulici jako dva lidé, které dohromady svedla úplná náhoda a vlastně se doopravdy nepotkali.

Viděla, že jsem zklamaný. „Přijedu tě navštívit,“ řekla, „teď budeš mít moře času!“ Oba jsme věděli, že to neudělá, nepřijede. Nebyla v Bernu už drahně let a neměla potuchy, jak žiju. Víme toho o sobě dost málo, dcera a já.

Na nádraží v Avignonu jsem si pronajal vůz a jezdil jsem nazdařbůh, tři dny jsem se proplétal po venkovských silničkách, přespával v místních hostincích, půl dne jsem strávil na golfu v Aigues Mortes, pořád dokola hlтал sendviče a polykal kávu, každý večer Sommerset Maugham při mihotavém světle. Snažil jsem se vymazat z hlavy hrůzné zjevení, které mi vběhlo před kapotu, ale dařilo se mi zapomenout tak na půl dne, víc ne. Budil jsem se hrůzou, po skráních mi stékal studený, úzkostný pot a hrozilo, že se zalknu, jako bych měl na ústech roušku, která mě dusila.

„Udělej to ty, Paule,“ řekl jsem primáři a podal mu skalpel.

Když jsem teď krokem projížděl malebnými vesničkami, šťastný, že mám silnici sám pro sebe a nic nehrozí, zahlédl jsem občas přelud, Paulovy světlé oči vykukovaly

nad ochrannou zdravotnickou rouškou, byl to nevěřící pohled, zděšený.

Já nechťel poslouchat příběh Martijna van Vlieta, měl jsem příběh svůj.

„Chci ještě dnes odjet do Camargue, do Saintes-Maries-de-la-Mer,“ říkal teď.

Podíval jsem se na něj. Kdybych odmítl, důvěřivý pohled by zkameněl, nebezpečně by se zatvrdil, chladný jako kus žuly (jako když stál Tom Courtenay tváří v tvář řediteli).

„Pojeďu s vámi,“ souhlasil jsem nakonec.

Když jsme vyjížděli, přestalo profukovat a v autě bylo příjemné teplo. „*La Camargue, c'est le bout du monde*,“ řekl Van Vliet, když jsme u Arles odbočili na jih. „Říkávala Cécile, má žena.“

Když se to stalo poprvé, nedošlo mi, o co jde. Když Van Vliet pustil volant prudce podruhé a ruce držel ve vzduchu, pár centimetrů nad ním, přišlo mi dost divné, že by ucukl jen proto, že proti nám jede nákladní auto. Ale když to udělal potřetí, nabyl jsem jistoty, že jde o prazvláštní projev pudu sebezáchovy. Chránil své ruce, aby neprovedly něco hrozného.

Chvilí se neobjevilo žádné nákladní auto. Vpravo a vlevo pole a voda, v níž se odrážela plující oblaka. Rovná krajina vzbuzovala dojem osvobodivé dálky, připomněla mi dobu, kdy jsem byl v Americe a učil se operovat u nejlepších chirurgů. Dodali mi sebedůvěru a naučili mne, jak opakovat strach, který cíhal, aby mne ochromil, když jsem měl říznout do neporušené kůže. Když mi bylo skoro čtyřicet a vrátil jsem se do Švýcarska, měl jsem za sebou celou řadu náročných operací, pro ostatní symbol lékařského klidu a spolehlivé jistoty, muž, který neztrácí nervy, bylo naprosto nepředstavitelné, že se jednoho dne zaleknu a skalpel svým rukám nesvěřím.

V dále se blížil nákladní vůz. Van Vliet prudce přibrzdil, sjel ze silnice na prostranství před motel s ohrazenou pastvinou pro bělouše. U vchodu stálo: PROMENADE À CHEVAL. Seděl se zavřenými očima. Víčka se chvěla a na čele mu vyrazily drobné kapičky potu. Mlčky vystoupil a pomalu došel k plotu kolem ohrazené pastviny. Vystoupil jsem za ním a čekal.

„Nevadilo by vám, kdybyste si za volant sedl vy?“ zeptal se ochraptělým hlasem. „Já... víte, není mi zrovna dobře.“

V hotelovém baru vypil dva pernody. „Už je to lepší,“

řekl potom. Mělo to znít statečně, ale jen odváděl pozornost a zastíral pravou stránku věci.

Místo k autu zamířil ještě jednou k ohrazené pastvině. Jeden z koní postával u hrazení. Van Vliet ho pohladil po hlavě. Ruka se mu třásla.

„Lea koně zbožňovala a oni to cítili. Vůbec se jich nebála. A i ti nejzuřivější psi zpokorněli, když k nim přišla. ‚Tati, podívej, jak mě má rád,‘ volala. Jako by přízeň zvířat potřebovala, protože jinou nepoznala. A říkala to *mně*. Zrovínka *mně*. Hladila zvířata, nechala si od nich olizovat ruce. Co jsem zažil strachu, když jsem to viděl! Drahocenné, nesmírně cenné ruce. Později, když jsem tajně jezdíval do Saint-Rémy, jsem tu často zastavoval, představoval jsem si, jak koně hladí. To by jí udělalo dobře. Tím jsem si jistý, že tohle by jí udělalo moc dobře. Ale nedovolili mi, abych ji vzal s sebou. Maur, ten zatracený, černý mouřenín to zakázal, prostě mi to zakázal.“

Pořád jsem se toho příběhu bál, teď dokonce ještě víc; přesto jsem tak docela nevěděl, jestli ho přece jen nechci slyšet. Van Vlietova ruka, která se chvěla na koňské hlavě, změnila můj pohled na věc. Uvažoval jsem, jestli se mám začít vyptávat. Ale to se nehodilo. Měl jsem být posluchač, nic víc, posluchač, který se tiše a kradmo prodírá světem jeho myšlenek.

Mlčky mi podal klíčky od auta. Ruka se mu stále ještě třásla.

Jel jsem pomalu. Když jsme míjeli nákladní vůz, Van Vliet odvrátil hlavu a díval se do krajiny vpravo. Vjeli jsme do městečka a on mě navigoval směrem k pláži. Zastavili jsme za návátou dunou, vystoupali na svah a sešli

k pláži. Tady bylo větrno, sluncem ozářené mraky se nad námi valily a na chvíli mi připomněly Cape Cod a Susan, mou tehdejší přítelkyni.

Šli jsme vedle sebe, s velkým rozestupem. Nevěděl jsem, co tu chce. Anebo jsem matně tušil: o Lee mluvil v minulém čase, takže už asi nežila, a chtěl se ještě jednou projít po pláži, po které chodil sám, když mu mouřenín znemožnil kontakt s vlastní dcerou. Vyrazil k vodě a na okamžik jsem si myslel, že bude pokračovat, namíří si to rovně rázným a pevným krokem a nic ho nezastaví, půjde kupředu dál a dál, až se nad ním voda zavře.

Zastavil se na mokřím písku a z bundy vytáhl placatíci. Odšrouboval uzávěr a podíval se na mě. Zaváhal, zaklonil hlavu a kořalku do sebe kopl. Vyndal jsem fotoaparát a několikrát ho vyfotil. Snímky zachytily stínový obrys postavy v protisvětle. Jednu fotografii mám teď před sebou, opřel jsem si ji o lampu. Mám tu fotku moc rád. Muž vzdorovitě popíjí pod dohledem jiného muže, který předtím odmítl pernod. *Je m'en fous*, vzkazuje celým držením těla mohutný chlápek s rozčuchanými vlasy. Jako Tom Courtenay, který se vzbouřil a neomluvil se a hrdě odpochoval, aby si odpykal trest.

Van Vliet šel vlhkým pískem. Občas se zastavil a nastavoval tvář slunci, hlavu zakláněl stejně, jako když popíjel. Dohněda opálený muž, kolem šedesátky, pod očima kruhy a stopy únavy z přemíry alkoholu, vzezřením zdravý silák, o kterém by člověk řekl, že vášnivě rád sportuje, a pod tím vším jen smutek a zoufalství, které se převtělilo ve vztek a nenávisť, nenáviděl sám sebe, chlápek, co nevěřil vlastním rukám, když zahlédl vysoký předeck hřmotného náklad'áku.

Pomalou došel až ke mně a zastavil se. Jak tam tak u vody postával, všechno se z něho naráz vyvalilo, vzpomínky bouřlivě dotíraly.

„Meridjen se jmenuje, ten mouřenín, dr. Meridjen. *Ted jde v první řadě o vaši dceru; na to si zkrátka budete muset zvyknout.* Tak si to jen představte: tohle se mi ten chlap odvážil říct. Mně! *C'est de votre fille qu'il s'agit.* Jako by právě starost o dceru neurčovala náplň a chod mého života dvacet sedm let! Ta slova mě pronásledovala jako ozvěna, která nikdy neskončí. Řekl je na konci prvního rozhovoru, než vstal od psacího stolu, aby mne doprovodil ke dveřím ordinace. Celou dobu poslouchal, tu a tam se po papíře rozletěla stříbřitá propiska v tmavé ruce. U stropu se otáčely obrovské listy těžkopádného ventilátoru, v prolukách rozhovoru jsem slyšel tichouнке bzucení motoru. Všechno jsem mu obširně vylíčil, byl jsem úplně vyždímaný a vycucaný, a když si mne přes obroučky půlených brýlí změřil černýma, arabskýma očima, připadal jsem si, jako bych byl obviněný a seděl před soudcem a soudním tribunálem.

Do Saint-Rémy se přestěhovat nemůžete, řekl mi ve dveřích. Byla to zdrcující věta. Slova na mě ukazovala prstem a obviňovala, že to, co jsem považoval za starost o Leino štěstí, nebylo údajně nic jiného než orgie chorobné rodičovské ctižádosti a zoufalý pokus, jak k sobě dceru pevně připoutat. Jako by musel dceru ochránit především přede mnou. Přitom jsem si pro Leu přál jen jedno jediné a to přání vytlačilo všechna ostatní. Přál jsem si, aby smutek a zoufalství nad Cécilinou smrtí byly jednou provždy za námi. Pochopitelně že toto přání souviselo i *se mnou.*

Pochopitelně že souviselo. Ale kdo mi to může vyčítat? No kdo?“ V očích měl slzy. Nejraději bych ho pohladil po vlasech, které mu rozcuchal vítr. „Ale jak k tomu všemu došlo?“ zeptal jsem se, když jsme si sedli na návrší do písku.